

БІЛЕЦЬКИЙ ПАВЛО СТЕПАНОВИЧ

здобувач кафедри практичної психології та соціальної роботи
Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля,
м. Сєвєродонецьк

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

У статті наведено результати дослідження окремих аспектів управління освітніми медико-соціальними технологіями в умовах модернізації сучасного соціуму. Проведено дослідження проблематики управління в освіті та визначено, що створення, реалізація та практичне впровадження освітньої медико-соціальної технології залежить від ефективності діяльності керуючої підсистеми закладу вищої освіти, що забезпечує відповідні прогностичні, організаційно-правові, кадрові, матеріально-технічні та психолого-педагогічні умови. Розвинуто положення про те, що в процесі професійного управління закладами вищої освіти мають враховуватися такі особливості: заклади вищої освіти – це відкриті системи, які мають враховувати постійні зміни, що відбуваються в соціальному середовищі; вміти швидко адаптуватися до нових підходів в суспільному розвитку та трансформувати їх в новий зміст навчання, нові освітні та інформаційні технології, нові стратегії взаємодії між учасниками управлінського та навчально-виховного процесу; розвиватися у відповідності до соціальних змін; функціонувати на засадах гуманістичного менеджменту. Наголошується, що ефективність діяльності керуючої підсистеми закладу вищої освіти в галузі управління освітньої медико-соціальної технології буде залежати від узгодженості і координованості вертикальних (адміністрація) і горизонтальних (педагогічні колективи) зв'язків, оперативності управлінського впливу на підсистеми та структури закладу вищої освіти; своєчасності отримання управлінської інформації (зворотній зв'язок) та прогнозованості результатів впровадження освітньої медико-соціальної технології в навчальний процес здобувачів вищої освіти за медичним фахом.

Ключові слова: *медико-соціальні технології, ефективність, освітній простір, соціальне середовище, заклад вищої освіти.*

Постановка проблеми. Розвиток сучасної освіти обумовлений, насамперед, об'єктивними змінами в житті суспільства, що в свою чергу потребує від закладів вищої освіти пошуку нових більш досконалих технологій підготовки фахівців, зокрема майбутніх медичних працівників.

Актуальність розгляду психолого-педагогічних аспектів управління освітніми технологіями обумовлена тим, що технологічність сьогодні стає домінантною характеристикою

управлінської діяльності, позначає перехід на якісно новий ступінь ефективності, оптимальності, наукомісткості. Призначення технологічного підходу в освіті полягає в розробці (проектуванні) та впровадженні спеціальних медико-соціальних технологій, спрямованих на вирішення конкретних психолого-педагогічних проблем.

Сутність технологізації виявляється в тому, що будь-які процеси розглядаються як технологічні, який завдяки чітко визначеній послідовності кроків, спрямованих на досягнення запланованої мети, що дозволяє досягти результатів із заздалегідь заданими кількісними та якісними показниками.

Основні концептуальні завдання, що вирішуються в рамках технологічного підходу є такі: системне вивчення інформації щодо технологічних потреб освіти як атрибута об'єктивного світу, що має теоретичне й практичне значення для сучасного періоду його розвитку; розробка методології застосування технологій в освіті та шляхів їх ефективного впровадження; розробка шляхів, методів і засобів раціонального використання технологій у системі освіти; системний аналіз технологічних процесів та прийомів в освіті з метою формування й узагальнення основних теоретичних положень їх ефективного використання (З. Курлянд, Р. Хмелюк, А. Семенова).

Причини, що обумовлюють особливий інтерес до розробки й впровадження освітніх медико-соціальних технологій, полягають у необхідності впровадження системно-діяльнісного підходу, що викликано потребами в здійсненні особистісно-орієнтованого навчання та можливостями експертного проектування технологічного ланцюжка процедур, методів та форм організації освітнього процесу, що забезпечує гарантований результат.

Крім того, останнім часом спостерігається наявність соціально-економічних протиріч між вимогами до сучасного фахівця і діючими формами і методами навчання, що склалися на основі уявлень про екстенсивні шляхи суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття „технологія” виникло у зв'язку з технічним прогресом й означає сукупність знань про способи й засоби обробки матеріалу. У філософії технологія розуміється як засіб досягнення визначеної мети, як процес перетворення будь-якої діяльності. Технологічність трактується як структурна розчленованість, упорядкованість, доцільна організованість будь-якого процесу соціальної діяльності на відміну від стихійних природних процесів.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: філософські положення про системний підхід як методологічну засаду пізнання (В. Афанасьєв, Л. Берталанфі, І. Блауберг, В. Садовський, Е. Юдін); провідні ідеї сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Лутай, М. Михальченко, М. Пищулін, Ю. Огородников,

В. Пазенок, В. Шевченко); загальні положення теорії освітнього менеджменту (В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, В. Пікельна, М. Поташник, П. Третьяков, Є. Хриков); концептуальні засади неперервної освіти (Р. Гуревич, І. Зязюн, Ю. Жидецький, І. Ковальчук, В. Лєдньов, Н. Ничкало, В. Онушкін), проектування й моделювання педагогічних процесів (О. Важнова, В. Докучаєва, О. Дахін, М. Кларін, Є. Павлютенков, В. Юсупов, Є. Ямбург), застосування технологічного підходу в управлінні навчальними закладами (В. Беспалько, Л. Даниленко, В. Лунячек, Т. Сорочан, Д. Чернілевський).

Мета статті – висвітлення особливостей управління освітніми медико-соціальними технологіями в умовах модернізації сучасного соціуму.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У сфері освіти поняття «технологія» виникло як реакція на появу технічних засобів навчання. Поняття „освітня технологія” останнім часом набуває все більшого поширення в теорії навчання. Визначення поняття „технологія” наводиться в роботах С. Архангельського, В. Беспалько, В. Загвязинського, І. Лернера, В. Монахова, Г. Селевко, Н. Селезньової, В. Сєрікова, Н. Щуркової та інших.

Тлумачний словник дає визначення поняття технологія як сукупності прийомів, вживаних в якій-небудь справі, майстерності, мистецтві [9].

В. Беспалько вважав що це систематичне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці [2, с. 5].

З погляду В. Загвязинського – це область знання, яка охоплює сферу практичних взаємодій в будь-яких видах діяльності, організованих на основі чіткого цілепокладання, систематизації, алгоритмізації прийомів навчання [3, с. 96].

В. Монахов визначав освітню технологію як ієрархічну і впорядковану систему технологічних процедур проектування навчального процесу, неухильне виконання яких гарантує досягнення планованого результату; це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності по проектуванню, організації і проведенню навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учня і вчителя [8, с. 61].

П. Підкасистий давав декілька визначень: технологічно розроблена навчальна система; система методів і прийомів якогонебудь вчителя; методика і окремі методи виховання [10, с. 181].

Г. Селевко враховуючи різні рівні, на яких здійснюється проектування освітньої технології визначає її як частину науки, що вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання і проектує педагогічні процеси; опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих цілей навчання; здійснення

педагогічного процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і педагогічних засобів; технологія окремої частини навчально-виховного процесу [11, с. 15-16].

В. Симоненко, А. Воронін, як систематичний метод планування, застосування і оцінювання процесу навчання для досягнення більш ефективної форми освіти [12].

На думку В. Сластеніна, технологія – це послідовна взаємозв'язана система дій педагога, спрямована на вирішення педагогічних завдань; планомірне і послідовне втілення на практиці задалегідь спроектованого педагогічного процесу [13, с. 330].

Д. Чернілевський вважав, що це комплексна інтеграційна система, яка включає безліч впорядкованих операцій і дій, що забезпечують педагогічне цілепокладання, змістові, інформаційно-наочні і процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння знань, придбання професійних умінь і формування особистісних якостей учнів заданими цілями навчання [16, с. 53].

В. Докучаєва розглядає технологію „як сукупність процесів, правил, що виконують підпорядковуючу (нормотворчу) та упорядковуючу (алгоритмізуючу) функції стосовно дій проектувальника, спрямованих на створення заданого об'єкту – інноваційної педагогічної системи” [5, с. 136-137].

І. Дичківська вважає, що провідним у будь-якій технології є детальне визначення кінцевого результату і точне його досягнення. Вона виділяє два види технологій – промислові та соціальні. Визначає спільні риси обох видів, а саме – результат із заданими властивостями, але наголошує на специфічних особливостях соціальних технологій, для яких вихідним і кінцевим результатом є людина, а основним параметром змін – одна чи кілька її властивостей. Крім того, відзначає, що „неухильне дотримання послідовності навіть найрезультативніших процесів у соціальній сфері ще не гарантує досягнення необхідної результативності” [4, с. 35].

Вітчизняні й зарубіжні вчені підкреслюють невизначеність трактування поняття „освітня технологія”, розбіжність у підходах до визначення сутності, структури цього терміну. В цілому виділяються такі підходи:

- технологія як продукт психолого-педагогічної діяльності;
- технологія як процес психолого-педагогічної діяльності;
- використання різноманітних технічних засобів у процесі навчання, насамперед, аудіовізуальних;
- технологія як система планування, здійснення та оцінювання навчального процесу.

І. Дичківська розмежовує поняття „освітня технологія”, „педагогічна технологія”, „технологія навчання (виховання, управління)”, оскільки, на її думку, кожне з них має свою ієрархію цілей, завдань, власний зміст [4, с. 41]. До освітніх технологій, що

відображують загальну стратегію розвитку освіти, авторка відносить концепції освіти, освітні закони, освітні системи, наприклад, система неперервної освіти в Україні. Технології, вважає І. Дичківська, відображають тактику реалізації освітніх технологій у навчально-виховному процесі за наявності певних умов. А технології навчання (виховання, управління) – моделюють шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) в межах відповідного навчального предмета, теми, питання [4, с. 42].

В той же час Б. Кваша і А. Трофімов відзначають, що технологізації більшою мірою підлягають види діяльності, що складаються з великого числа послідовних фаз і різнорівневих операцій. До таких видів діяльності вони відносять: планування, організацію і ухвалення рішень, контроль. Такого роду діяльність, на їх думку, необхідно ділити на ряд робочих позицій, маючи на увазі, що завдання кожної з них – обґрунтувати оптимальний варіант здійснення відповідної частини загальної складної дії [7].

Унаслідок того, що технологія алгоритмізує діяльність, вона може бути використана багаторазово для вирішення аналогічних завдань. Тобто технологія регулює, спрямовує хід процесу у потрібному напрямі; контролює діяльність за допомогою відповідних стандартів, правил, норм, умов, вносить певні корективи у задану діяльність; гарантує спрогнозований результат за відповідних умов; забезпечує раціональність самого процесу діяльності.

Як бачимо, технологія – це каркас, функція якого полягає у переносі педагогічного досвіду, використанні його іншими. Завдяки чітко визначеній послідовності кроків, спрямованих на досягнення запланованої мети, технологія дозволяє гарантовано досягати результатів із заздалегідь заданими кількісними та якісними показниками. Критеріями технологічності, як показав аналіз наявної наукової літератури (С. Архангельський, В. Беспалько, В. Загвязинський, І. Лернер, В. Монахов, Г. Селевко, Н. Селезньова, В. Сериков, Н. Тализіна, Н. Щуркова та ін.), можуть бути визнані такі методологічні якості як системність, концептуальність, науковість, керованість, відтворюваність, ефективність.

Узагальнюючи ці положення, освітню технологію доцільно розглядати як логіку розробки і використання духовних і матеріальних засобів освітньої діяльності, сукупність послідовних і взаємопов'язаних етапів, процедур і операцій, що спрямовані на досягнення поставлених цілей.

Розробка, реалізація і впровадження освітніх технологій в навчальний процес закладів освіти продиктовані необхідністю якнайкращого виконання державного замовлення з підготовки кваліфікованих фахівців. Успішність функціонування освітньої технології, в першу чергу, залежить від якості управлінського супроводу всіх процесів і підпроцесів на кожному технологічному

етапі. Таким чином, управління освітньою технологією повинне акумулювати загальні закономірності всіх процесів і підпроцесів, що відбуваються в освітньому закладі та містити як модель самого процесу управління освітньою технологією, так і модель результату, що постає у вигляді компетентного фахівця зі сформованими ключовими компетентностями.

Аналіз літературних джерел показує, що дослідження проблематики управління в освіті ведеться з позицій тих же підходів, які використовуються в сучасному менеджменті при аналізі діяльності організацій в цілому.

Вчені доходять висновку, що управління як явище об'єктивного світу має багатоаспектний характер (І. Гришина, Л. Даніленко, Г. Єльнікова, В. Казмиренко, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, В. Крижко, В. Третяченко, Є. Хриков та ін.). В залежності від властивостей об'єкту управління зазвичай виокремлюють такі його види: технічне управління - управління в неживій природі (в технічних системах) - управління науково-технічними процесами і фізичними тілами, системами машин тощо; біологічне управління - управління в живих організмах (в біологічних системах) - управління процесами, які протікають у живій природі і які пов'язані з життєдіяльністю організмів; соціальне управління - процеси управління в суспільстві (в соціальних системах) - управління як вплив на діяльність людей, об'єднаних в різні соціальні групи з їх різними соціальними інтересами [6, с. 7-8].

Більшість авторів розглядають управління в освіті як вид соціального управління, що має певні особливості порівняно з управлінням в інших соціальних сферах. На відміну від управління підприємством в ньому необхідно враховувати той факт, що освітні організації виконують в суспільстві специфічні функції - навчання, виховання, розвитку особистості [6, с. 51].

Таким чином, освітні організації відрізняються від інших унікальністю, неповторністю і водночас величезною складністю своєї місії, яка полягає в забезпеченні процесу розвитку особистості.

На думку Л. Карамушки, в процесі професійного управління освітніми організаціями мають враховуватися такі особливості: заклади освіти – це відкриті системи, які мають враховувати постійні зміни, що відбуваються в соціальному середовищі; вміти швидко адаптуватися до нових підходів в суспільному розвитку та трансформувати їх в новий зміст навчання, нові освітні та інформаційні технології, нові стратегії взаємодії між учасниками управлінського та навчально-виховного процесу; розвиватися у відповідності до соціальних змін; функціонувати на засадах гуманістичного менеджменту [6, с. 92].

Спираючись на різні підходи щодо розуміння сутності управління в соціально-педагогічних системах (В. Афанасьєв, Ю. Конаржевський,

Л. Карамушка та ін.), визначено, що управління освітніми технологіями потрібно розглядати як системний процес, що враховує інтегративні особливості освітнього простору як соціального середовища та спрямований на створення певних умов (прогностичних, організаційно-правових, кадрових, матеріально-технічних, педагогічних тощо) для формування найвищого потенціалу освітніх технологій та максимально ефективної їх реалізації у сфері освіти.

Для створення прогностичних умов необхідно враховувати, що прогнозування являє собою визначення перспективних проблем, які мають бути розв'язані засобами управління. Ці умови найтісніше пов'язані з завданням формування найвищого потенціалу освітніх технологій, що орієнтовані на перспективні культурні цінності, магістральні тенденції науково-технічного прогресу, майбутні вимоги ринку праці, стратегічні інтереси держави, споживачів освітніх послуг. Вивчення прогностичного фону навчального закладу, дає можливість зробити управління освітніми технологіями більш науковими. Це зумовлюється тим, що прогнозування тісно пов'язане з плануванням і є його дослідницькою основою. Поставлені на основі прогнозування цілі відображають закономірності розвитку та життєвого циклу освітньої технології.

Організаційно-правові умови включають у себе низку інституційних перетворень юридичного та адміністративного характеру, що спрямовані на реалізацію освітніх технологій у навчальних закладах.

Матеріально-технічні умови включають фінансову і технічну складові. Фінансова складова має передбачати як збільшення бюджетного фінансування розробки та впровадження ефективних освітніх технологій, так і використання позабюджетних коштів, у тому числі, на принципах самофінансування. Технічна складова має передбачати забезпечення розробників і користувачів освітніх технологій необхідним обладнанням, включаючи комп'ютерні системи, засоби дистанційних комунікацій, доступність до Інтернету тощо.

Педагогічні умови забезпечують оновлення вже існуючих освітніх технологій навчального закладу та розробку і впровадження принципово нових освітніх технологій, що обґрунтовані з позицій дидактичних принципів відповідно до нових спеціальних вимог та потреб суспільства й осіб, що навчаються. Також важливе значення має вдосконалення, адаптація та деталізація вже існуючих освітніх технологій. Навчальний та виховний потенціал багатьох із них залишається не реалізованим у повній мірі. Причину цього вбачаємо в недостатній їх адаптації до конкретних спеціальностей та навчальних дисциплін.

Висновки. Створення, реалізація та практичне впровадження освітньої медико-соціальної технології залежить, в першу чергу, від

ефективності діяльності керуючої підсистеми навчального закладу, що забезпечує відповідні прогностичні, організаційно-правові, кадрові, матеріально-технічні, психолого-педагогічні умови та враховує низку особливостей соціального середовища, в якому ці технології будуть існувати.

Список використаної літератури:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Докучаєва В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі: Монографія / Докучаєва В. – К.: Альма-матер, 2005. – 204 с.
3. Карамушка Л. М. Психологія управління закладами середньої освіти: Монографія / Карамушка Л. М. – К. : Ніка- центр, 2000. – 332 с.
4. Симоненко В. Д. Технологическая культура и образование (культурно-технологическая концепция развития общества и образования) / Симоненко В. Д. – Брянск : Изд-во БГПУ, 2001. – 214 с.
5. Третяченко В. В. Управлінські команди: методологія та теорія, формування і розвиток: монографія / В. В. Третяченко. – Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту імені Володимира Даля, 2004. – 300 с.
6. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Хриков Є. М. – К. : Знання, 2006. – 365 с
7. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе : Учебное пособие для вузов. / Чернилевский Д. В. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.

References:

1. Dychkivs'ka I. M. Innovacijni pedagogichni tehnologii' : navch. posibnyk / I. M. Dychkivs'ka. – K. : Akademvydav, 2004. – 352 s.
2. Dokuchajeva V. Proektuvannja innovacijnyh pedagogichnyh system u suchasnomu osvith'omu prostori: Monografija / Dokuchajeva V. – K.: Al'ma-mater, 2005. – 204 s.
3. Karamushka L. M. Psihologija upravlinnja zakladamy seredn'oi' osvity: Monografija / Karamushka L. M. – K. : Nika- centr, 2000. – 332 s.
4. Symonenko V. D. Tehnologicheskaja kul'tura y obrazovanye (kul'turno-tehnologicheskaja koncepcija razvytyja obshhestva y obrazovanyja) / Symonenko V. D. – Brjansk : Yzd-vo BGPU, 2001. – 214 s.
5. Tret'jachenko V. V. Upravlins'ki komandy: metodologija ta teorija, formuvannja i rozvytok: monografija / V. V. Tret'jachenko. – Lugans'k: Vyd-vo Shidnoukr. nac. un-tu imeni Volodymyra Dalja, 2004. – 300 s.
6. Hrykov Je. M. Upravlinnja navchal'nym zakladom : navch. posib. / Hrykov Je. M. – K. : Znannja, 2006. – 365 s
7. Chernylevskij D. V. Dydaktycheskye tehnologyy v vysshej shkole : Uchebnoe posobyje dlja vuzov. / Chernylevskij D. V. – M. : JuNYTY-DANA, 2002. – 437 s.

Белецкий П.С.

Управление образовательными медико-социальными технологиями в условиях модернизации современного социума

В статье приведены результаты исследования отдельных аспектов управления образовательными медико-социальными технологиями в условиях модернизации современного социума. Проведено исследование проблематики управления в образовании и определено, что создание, реализация и практическое внедрение образовательной медико-социальной технологии зависит от эффективности деятельности управляющей подсистемы учреждения высшего

образования, обеспечивающего соответствующие прогностические, организационно-правовые, кадровые, материально-технические и психолого-педагогические условия. Развито положение о том, что в процессе профессионального управления высшими учебными заведениями должны учитываться следующие особенности: высшие учебные заведения – это открытые системы, которые должны учитывать постоянные изменения, происходящие в социальной среде; уметь быстро адаптироваться к новым подходам в общественном развитии и трансформировать их в новое содержание обучения, новые образовательные и информационные технологии, новые стратегии взаимодействия между участниками управленческого и учебно-воспитательного процесса; развиваться в соответствии с социальными изменениями; функционировать на принципах гуманистического менеджмента. Отмечается, что эффективность деятельности управляющей подсистемы учреждения высшего образования в области управления образовательной медико-социальной технологии будет зависеть от согласованности и скоординированности вертикальных (администрация) и горизонтальных (педагогические коллективы) связей, оперативности управленческого воздействия на подсистемы и структуры учреждения высшего образования; своевременности получения управленческой информации (обратная связь) и прогнозируемости результатов внедрения образовательной медико-социальной технологии в учебный процесс соискателей высшего образования по медицинским специальностям.

Ключевые слова: *медико-социальные технологии, эффективность, образовательное пространство, социальная среда, учреждение высшего образования.*

Biletsky P.S.

Principles of construction of youth organizational culture formation program as a means of psychoprophylactics of interpersonal conflict

The article presents the results of a study of certain aspects of the management of educational medical and social technologies in the modernization of modern society. A study of management issues in education was carried out and it was determined that the creation, implementation and practical implementation of educational medical and social technology depends on the effectiveness of the management subsystem of higher education institutions, providing appropriate prognostic, organizational, legal, personnel, material and technical, psychological and pedagogical conditions. A provision has been developed that in the process of professional management of higher education institutions the following features should be taken into account: higher education institutions are open systems that must take into account the constant changes occurring in the social environment; be able to quickly adapt to new approaches in social development and transform them into new learning content, new educational and information technologies, new strategies for interaction between participants in the managerial and educational process; develop in accordance with social change; operate on the principles of humanistic management. It is noted that the effectiveness of the management subsystem of a higher education institution in the field of educational medical and social technology management will depend on the coherence and coordination of vertical (administration) and horizontal (pedagogical teams) connections, the speed of managerial impact on the subsystems and structures of higher education institutions; timeliness of obtaining management information (feedback) and predictability of the results of the introduction of educational medical and social technology in the educational process of applicants for higher education in the medical specialty.

Key words: *medical and social technologies, efficiency, educational space, social environment, institution of higher education*